

Psykologien fungerer som en pligttopfyldende tjener for samfundet, som dikterer, at alle skal løbe hurtigere og hurtigere, mener dagens kronikør.
Foto: Thomas Vilhelm

kologiens fornemmeste formål er under neoliberalismen: at optimere sindet for at skabe økonomisk vækst.

'Uhensigtsmæssige' mønstre

I den neoliberale samfundsmodel er der inden for psykologien nogle forskellige retninger, teorier og behandlingsmetoder, som er kendetegnet ved et ekstremt fokus på individet, og som derfor er ideelle til at stimulere den enkeltes selvrealisering. Præget af stort overløb bliver de ofte blandet sammen i praksis og kan i samarbejde med psykiatrien kombineres med tilbuddet om lykkepiller, hvis individet er gjort uproduktiv af stress eller depression.

Blandt de mest populære former for behandling er kognitiv terapi. Det er en terapiform, som lægger vægt på, hvordan patienten tænker om sig selv og sine vanskeligheder. I terapien kan patienten hjælpes til at ændre uhensigtsmæssige tankestrukturer. Det tages ofte for givet, at patienten skal lære at tænke konstruktivt om sin egen situation, uanset hvilken overordnet samfundsmæssig kontekst denne i øvrigt indgår i.

Når psykologien som viden-skab beskæftiger sig med noget så gådefuldt som det menneskelige sind på så mange forskellige niveauer i samfundet, som det er tilfældet, er der dog grund til at sætte spørgsmålstegn ved dens neutrale og objektive karakter. Specialister i kognitiv terapi vil typisk henviser til dens gode resultater, og at den virker. Derved anskueliggøres psykologiens instrumentelle forhold til sindet. Sindet er noget, der skal bringes til at virke, noget der skal være funktionsdygtigt, og det opfattes som en ressource – ligesom i virksomhedernes personaleafdelinger.

Terapeutens magt

Principielt er sindet ikke forskelligt fra naturressourcer, der udvindes for at skabe profit. Psykologer er i denne optik nogle, der hjælper neoliberalismens virksomheder med at udvinde ressourcer. For hvad man kunne kalde den neoliberale psykologi, er det ikke relevant at gøre opmærksom på, hvilke værdier der overføres mellem terapeut og klient i den psykologiske praksis. Når bare terapien virker, er det knap så relevant, hvilke overbevisninger individet internaliserer i sin skrøbelige og modtagelige tilstand af eksempelvis sygelig stress eller dyb eksistentiel angst.

I kraft af sin autoritet og ved at vise empati, respekt og forståelse for patienten optræder terapeuten

ofte som et forbillede for patienten, hvorfor patienten kan have tendens til at overtage terapeutens ideer, værdier og karakteristika. Forskellige videnskabelige undersøgelser refererer til dette, som at patienten 'modellerer sig selv efter', 'smelter sammen med' eller 'introjicerer' terapeuten. Et sådant forhold præget af forståelse og empati gør en gnidningsløs internalisering af terapeutens og derigennem det omgivende samfunds herskende værdier nemmere.

Men når psykologien hævder at have kendskab til noget så subjektivt, abstrakt og uendeligt komplekst, som hvad der er hensigtsmæssige tankemønstre samt indsigt i, hvad det menneskelige sind er, og hvordan det fungerer, og når psykologien som fag desuden over for den store del af befolkningen, der er i en form for terapi, går så langt som til mere eller mindre eksplicit at sige, hvordan det er rigtigt at tænke, bevæger psykologien sig fra området for det sekulært-naturvidenskabelige til noget åndeligt-ideologisk.

Sindets naturlige begrænsning

Hvad psykologifagets diskurs ikke rummer, er muligheden for, at det stress- eller depressionsramte individ er fuldstændig normalt. Hårdt presset under neoliberalismens produktionsforhold kan stress og depression, ifølge den danske sociolog Rasmus Wille, opfattes som psykens naturlige måde at reagere på. At sindet simpelthen siger stop efter længere tids hård belastning, ligesom kroppen ville gøre det efter for lang tids hårdt fysisk arbejde.

Psykologiens individfokus bidrager til at skyde ansvaret for en samfundsmæssig dysfunktion over på individet, der skal lære at tænke anderledes om sin tilstand. For arbejdsgivere og neoliberal ideologi er det bekvemt, men i længden er det ikke holdbart. Samfundets medlemmer bliver stressede, udbændte, syge og lider af depression i stigende grad som følge af måden, arbejdet er organiseret på. Der er altså en modsætning mellem befolkningens velbefindende og samfundets indretning. Denne modsætning kan neoliberalismen ikke løse, men den bliver forsøgt overvundet – med nogen succes – via psykologien. På den baggrund bør psykologer genoverveje, hvad det betyder 'at gavne samfundet og forbedre folks liv', og på hvilken måde de arbejder for 'menneskers psykiske velfærd og trivsel'.

kronik@information.dk

Jens Malling er journalist

De latinamerikanske alternativer

Ikke alene har de socialistiske ledere fra Ecuador til Venezuela leveret varen i form store sociale gevinster – de bliver også ved med at vinde valgene

Af Seumas Milne

Lige siden finanskrakket i 2008 afslørede en fallet økonomisk models rådne kerne, har vi fået at vide, at alternativer ikke findes. Mens Europa synker stedse dybere ned i krisen, vrages regeringspartier rutinemæssigt af desillusionerede vælgere. Kun for, uanset partifarve, at blive erstattet af andre, som gennemfører endnu mere drastiske velfærdsnedskæringer, privatiseringer og øget ulighed.

På et andet kontinent findes imidlertid regeringer, der har vendt ryggen til denne model; regeringer, som stræber efter at reducere fattigdom og ulighed, som har taget industrier og ressourcer tilbage fra private koncerners kontrol; som har udbygget de offentlige tjenester massivt og udvidet den demokratiske deltagelse; og som oven i alt dette præsterer at blive genvalgt ved det ene valg efter det andet.

Sidste weekend opnåede den socialistiske økonom Rafael Correa genvalg som præsident for Ecuador og kunne endda øge sin stemmeandel til 57 procent. Samtidig fik Correas parti absolut flertal i parlamentet.

Ecuador indskrives sig i et veletableret mønster. I oktober 2012 år blev den udsældte, men stadig folkekære Hugo Chávez genvalgt som præsident for Venezuela med 55 procent af stemmerne efter 14 år ved magten. Forud for dette var der også genvalg til Bolivias Evo Morales – Latinamerikas første indianske præsident – i 2009, til den socialdemokratiske Lulas efterfølger Dilma Rousseff i Brasilien i 2010 og til Cristina Fernandez i Argentina i 2011.

Latinamerikas nationer oplevede som de første de katastrofale følger af de neoliberale dogmer og blev de første til at gøre oprør mod det. Correa

blev første gang valgt i kølvandet på et økonomisk sammenbrud, der var så ødelæggende, at hver tiende borger valgte at forlade landet. Siden da har hans 'borgerrevolution' nedbragt fattigdommen med næsten en tredjedel og den ekstreme fattigdom med 45 procent. Arbejdsløsheden er mindsket, mens sociale sikringsordninger er blevet stærkt udvidet. Gratis sundhedspleje og gratis adgang til uddannelse, herunder til videregående studier, er nu en forfatningsmæssigt sikret ret. Outsourcing af arbejdspladser er forbudt.

Forandring er mulig

Disse resultater er vel at mærke ikke alene skabt ved at udnytte Ecuadors forholdsvis beskedne olierigdomme til gavn for flertallet. Fremgangsmåden har også været at få private selskaber og velhavere til at betale skat og afgifter (statens indtægter er på tre år blevet tredoblet), hæve de offentlige investeringer til 15 procent af nationalindkomsten, udvide det offentlige ejerskab, genforhandle oliekontrakterne med udenlandske selskaber og skærpe reguleringen af bank-systemet.

Ifølge den konventionelle ortodoksi om 'det frie marked' skulle sådanne tiltag jo føre lige lukt ud i ruin. I stedet har de leveret hurtig vækst og sociale fremskridt. Correa-regeringen har også lukket den amerikanske militærbase på Manta (han ville genoverveje beslutningen, sagde han, hvis USA »lader os oprette en militærbase i Miami«), udvidet rettighederne for homoseksuelle, handicappede og oprindelige folk og vedtaget nogle af de mest vidtgående miljøpolitikker i verden. Blandt disse er Yasuni-initiativet, hvor Ecuador opgiver at bruge sin ret til at udvinde olie i et område af Amazonlandet med enestående biodiversitet mod til gengæld at få international bistand til vedvarende energiprojekter.

Hvad der sker i Ecuador, er en del af et større progressivt tidevand, der er skyllet ind over Latinamerika, hvor en række socialdemokratiske og socialistiske regeringer har sat ind imod social og racemæssig ulighed, udfordret USA's dominans og er begyndt at skabe reel regional integration. I betragtning af de resultater, de allerede har leveret, er der derfor intet overraskende i, at disse regeringer bliver ved med at opnå genvalg.

Det siger mere om vestlige mediers forudfattede menin-

ger, at regeringer som Ecuadors og Venezuelas rutinemæssigt skildres som diktatoriske. En del af denne tendentsitet kan formentlig føres tilbage til USA's fjendtlighed. I tilfældet Ecuador er denne fjendtlighed blevet næret af raseri over Correas beslutning om at give asyl til Wikileaks-stifter Julian Assange. I virkeligheden stammer den antidemokratiske trussel fra USA og dets latinamerikanske allierede, der har forsøgt sig med mislykkede kup mod både Chávez og Correa – og med vellykkede i Honduras i 2009 og i Paraguay sidste år.

Selvfølgelig kan der også rettes kritikpunkter imod Latinamerikas venstreorienterede regeringer, f.eks. halter både korruptions- og kriminalitetsbekæmpelse. I Ecuador og andre steder stiger spændingerne mellem kravene til udvikling, hensynet til miljøet og respekten for oprindelige folks rettigheder. De latinamerikanske erfaringer er også så blandede, at de næppe kan sammenfattes i nogen entydig social eller økonomisk alternativ model.

Ikke blot én model

Hertil kommer spørgsmålet om, hvorvidt fremdriften kan fastholdes. I Venezuela forventes den kræftsyge Chávez, den nye latinamerikanske socialismes absolutte pioner, at træde tilbage inden for de nærmeste uger. Og ganske vist er hans salvede efterfølger, den tidligere fagforeningsmand Nicolás Maduro, i en stærk position til at vinde et nyt valg. Men hverken han eller den karismatiske Correa vil kunne matche Chávez' rolle som katalysator for regionen.

Ikke desto mindre er Latinamerikas transformation dybt forankret og populær, hvorimod disse landes miskrediterede højrefløj har meget lidt at byde på.

For resten af verden er der en lære at drage: Fem år inde i finanskrisen må vi indse, at løsningen ikke er mere af det samme. Nok befinder de latinamerikanske økonomier og samfund sig på et andet økonomisk udviklingstrin, hvorfor deres erfaringer ikke uden videre kan kopieres andre steder. Alligevel har de påvist, at der findes alternativer til den neoliberale mao-chisme – som endda kan genvinde regeringsmagten.

debat@information.dk

© The Guardian og Information
Oversat af Niels Ivar Larsen